APLICAREA PRINCIPIULUI *NON REFORMATIO IN PEJUS* ÎN CADRUL PROCESULUI CIVIL

Daniela DUȚUL,

studentă, anul III, Facultatea de Drept

CZU: 347.95:347.91/.95(478)(094.4) danieladutul17@gmail.com

Principiul *non reformatio in pejus*, consacrat în Codul de procedură civilă a Republicii Moldova, are o importanță practică majoră, asigurând un echilibru între necesitatea de a corecta erorile judiciare și protejarea drepturilor părților implicate în proces. Principiul garantează că o parte nu va fi pusă niciodată într-o situație mai defavorabilă ca urmare a exercitării unei căi de atac. Acest lucru contribuie la consolidarea încrederii în justiție și la stimularea părților de a-și apăra drepturile.

Principiul *non reformatio in pejus* concentrează, în substanţa sa, interdicţia de creare a unei situaţii procesuale în defavoarea titularului căii de atac exercitate în mod exclusiv, prin raportare la situaţia deja stabilită prin hotărârea judecătorească supusă controlului jurisdicţional [1].

În prezent principiul dat își găsește consacrare legală în cadrul art.373, alin.6 conform căruia apelantului nu i se poate crea, în propria cale de atac, o situaţie mai dificilă decât aceea din hotărârea atacată cu apel, cu excepţia cazurilor când consimte şi când hotărârea este atacată şi de alţi participanţi la proces. CPC al României consacră principiul dat în articol separat cu denumirea de *neînrăutăţirea situaţiei în propria cale de atac* prevăzut în cadrul art. 481.

Ca trăsături esențiale ale principiului dat putem să evidențiem faptul că el este limitat la propria cale de atac a apelantului/recurentului, are un caracter dispozitiv, produce efecte pentru toți membrii grupului procesual, fiind o excepție de la principiul legalității.

Legislația Republicii Moldova prevede unele excepții de la aplicarea principiului *non reformatio in pejus,* astfel apelantului/recurentului îi poate fi înrăutățită situația în propria cale de atac atunci când el consimte la agravarea situației (art. art.373, alin.6), la fel această situație este prevăzută și de CPC a României în art.481, totuși aici este evident faptul că aceasta este o înrăutățire formală. O altă excepție este atunci când hotărârea este atacată și de alți participanți la proces, în acest caz, înrăutăţirea situaţiei apelantului (recurentului) va avea loc ca urmare a respingerii apelului (recursului) lui şi admiterii căii de atac, exercitate de partea adversă. Și ultima excepție este atunci când cauza a fost trimisă spre rejudecare, astfel apreciind probele administrate, instanță va emite o hotărâre legală și întemeiată, care poate să difere de cea pronunțată anterior, astfel aplicarea principiului invocat nu este posibilă.

Există două controverse nesoluționate în doctrină referitoare la principiul *non reformatio in pejus,* aici vorbim despre posibilitatea derogării de la principiul invocat în favoarea normelor fundamentale de procedură civilă și dacă se aplică principiul invocat la rejudecarea cauzei.

Există opinii divergente cu privire la posibilitatea ca temeiurile de casare prevăzute de art. 388 alin. 2 CPC RM pot să agraveze situația apelantului. Unii doctrinari consideră că agravarea este posibilă în caz de încălcare a normelor fundamentale de procedură, deoarece principiul *non reformatio in pejus* nu trebuie să conducă la menținerea unor hotărâri ilegale. Alții susțin că agravarea nu este posibilă în temeiul art. 388 alin. 2 CPC RM, deoarece legea nu prevede expres această posibilitate. Astfel este evident faptul că temeiurile din art. 388 alin. 2 CPC al RM nu ar trebui instituite legal ca excepție de la *non reformatio in pejus.*

Privind înrăutățirea situației apelantului/recurentului la rejudecarea cauzei, legislația procesuală civilă în vigoare nu prevede expres răspunsul la întrebarea dacă principiul neagravării situației în propria cale de atac este aplicabil şi la rejudecarea cauzei după casarea hotărârii. Argumentul fiind că instanței de rejudecare i se oferă libertate deplină în administrarea probelor și stabilirea faptelor, părțile pot reformula argumentele și dovezile, iar hotărârea pronunțată la rejudecare poate fi diferită de cea inițială. Această opinie vine în opoziție cu opinia doctrinarilor români, care consideră că situația apelantului nu poate fi agravată la rejudecare chiar dacă hotărârea inițială a fost pronunțată de o instanță necompetentă, nu se poate agrava situația părții datorită căreia, prin apelarea soluției inițiale, cauza a ajuns să fie judecată de către instanța competentă, în acest sens s-a pronunțat Înalta Curte de Casație și Justiție a României în *Decizia nr. 2052 din 20 octombrie 2016* [2].

Deci putem afirma faptul că există două polemici nesoluționate în doctrină referitoare la două aspecte legate de principiul nominalizat. Primul se referă la posibilitatea sau imposibilitatea derogării de la acest principiu în favoarea normelor fundamentale de procedură civilă și al doilea are în vedere aplicabilitatea principiului *non reformatio in pejus* la rejudecarea cauzei.

Pentru a pune capăt polemicilor privitor la aplicarea principiului *non reformatio in pejus* consider că este necesar modificarea legislației prin prevederea expresă a aplicării principiului *non reformatio in pejus* și la rejudecarea cauzei, cu excepția cazului în care apelantul consimte la o agravare a situației sale și în cazul în care situația de fapt este considerabil modificată, dar nu și în cazurile prevăzute de art.388, alin.2 CPC a RM, fiindcă efectul principiului neagravării situației în propria cale de atac ar trebui temperat cu scopul de a se pronunța o hotărâre temeinică, în concordanță cu situația de fapt reținută de către instanța de rejudecare.

Referințe:

1. CRIZANTEMA PANAINTE E., *Delimitări și aplicații practice ale principiului non reformatio in pejus în materie civilă*, în Revista Dreptul(Uniunea Juriștilor), nr.6/2018, [citat 30.03.2024, ora 18:48]. În: https://lege5.ro/App/Document/gm3dqmjxgi4q/delimitari-si-aplicatii-practice-ale-principiului-non-reformatio-in-pejus-in-materie-civila
2. Decizia nr. 2052 din 20 octombrie 2016 pronunțată în recurs de Secția I civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, [citat 30.03.2024, ora 16:30]. În: https://www.scj.ro/1093/Detaliijurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=133343

3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003, Publicat: 03.08.2018 în Monitorul Oficial, nr. 285-294, art. 436, [citat:30.03.2024]. În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142098&lang=ro
4. Codul de procedură civilă al României din 1 iulie 2010, [citat 30.03.2024, ora 17 :35]. În : https://lege5.ro/App/Document/gyztaojtgy/codul-de-procedura-civila-din-2010
5. JÎMBEI I., *Neagravarea situației în propria cale de atac (non reformatio in pejus).*,[citat 30.03.2024, ora.19:01]. În : https://juridicemoldova.md/6747/neagravarea-situatiei-in-propria-cale-de-atac-non-reformatio-in-pejus.html
6. CRUGLIȚCHI T., *ANALIZA REGULILOR COMUNE DE EXERCITARE A CĂILOR DE ATAC ÎN PROCESUL CIVIL,* [citat 30.03.2024]. În: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5700/1/Cruglitchi_Tatiana_analiza.pdf

Recomandat
***Veaceslav BOTNARI**, mag. în drept, lector univ.*